

LBRIS

We know
books

Nyíró József
Kopjafák

Editura KEDVENC Kiadó
Székelyudvarhely 2022
ISBN 978-606-9633-22-9

Ez itt szegény pásztoreMBER volt, akivel csoda történt a havason.

Megegyeztek a leánnyal, hogy ha megkapja a meddű csordát, s egy kicsi pénzt is összekuporíthat, a fárságon egybekelnek. Az öreg Csórc Dávidnak nem volt többet mit szólni. Egyszer azért, mert a leánya veszett meg a legényért, máccor pedig azért, mert a meddűpásztorság élhető állás, ha az ember megbecsüli magát. Minden tinó után másfél véka szemes gabona jár, s hús lej bocskorpéruz. Nyalatáskor sem jönnek üres kézzel a gazdák, de ha nem is számítjuk a csipp-csupp kapott avas szalonnát, a deberke fenekéről összevakart pimpós túrót, néhány pakli ötös dohányt; úgyis szépen felmegy a bére. Az igaz, hogy Szent György naptól első hóig fenn kell ülni a havasokon, de az az üdő is eltelik valahogy, s életrevaló ember nem szokott megtetvesedni a tűz mellett.

Ezért számbaadáskor, mikor kicsapta az üszőt, azt mondta a legénynek:

– Osztán úgy ügyelj reá Álózi, hogy ez a Józseféé. Nektek szántam, ha addig meg nem jön az eszetek.

Szép, kétesztendő forma tehén volt. Olyan nyakkal, mint egy bikának. Ritka szép állású tarka tinó.

A leány sem cresztette el csak úgy istenszámbában. Tiszta új szórta-risznyát adott. Abba beletette az elemózsiát s egy ékes szerelmeslevelet. Erről azonban a legény nem tudott, mert nem volt ideje a tarisznyába nyúlálni, már csak azért sem, mivelhogy a nyolc ágú selyemostort kellett átvennie a szeretőjétől. Tejóságos isten, hogy az milyen ostor volt! A legfájinabb héhólt kenderből fonta, amibe aranyselymet vegyített. A csapója vége ismét sárga selyemből készült. Akár a medve szemét is kiverhette vele. A nyakló hímes, iratos nyelvbe volt foglalva és dús, veres bojt csüngött róla ... Hogy az milyen ostor volt! Valósággal tündökölt a legény vállán. Legalább három-négyszer körül kellett csavarnia a derekán, s a vége mégis vandozódott a porban.

Mejdeme! – bődült rá örömeben a legény a csordára s ott Isten, ember szerme láttára megcsókolta a leányt.

Eztől kezdve kicsit ügyelt a számbavételre. A magyarófa pálcikóra felrótta, kitől hány darabot vett át, de a hagyogatókra nem sok ügyet vetett. Itt, nálunk a marhát is úgy adják kézre, mint az apró gyermeket, ha rábízák valakire.

– A szemed, s a tinó te! Gondod legyen rá!

Álózi csak egyetlen pillantást vet rájuk, s attól a pillanattól kezdve névről ismeri valamennyit, s ezer közül is ki tudná választani bármelyiket. Büszkén biztatja az embereket.

– Affelől kied nyugodt lehet.

A házak közi rekedten dördül fel a baromriasztó szó. Mikor a mezőre ér a csorda, a két kutya oldalba fogja, s felveri Vigaszó felé. Az erdőben is együtt tartják, míg hátra nem érnek a havasba, ahol már készen áll a kalyiba. Jó előre felhordta, ami az éléshez szükséges. Itt függ a faszegen a puliszkaliszt, maradék szalonna, borítóban túró, s más szájsaló szegény étel. A sarokban a pásztort várja, hogy felállítsák. Megvan minden, ami kell: a frissen köszörült fejsze, szekörce, kézvo-nó, furú, kacor, s egyéb faragó szerszám. Fekhelye jó tavalyi sarjából van, rajta egy színehagyott, kimustrált cserge, amiért nem kár, ha a tűz itt-ott belekap. Kézügyben van a szurkos kalán is, ha medve törna a csordára. Ennél jobb fegyver ellene nincs is. Az ember belemártja a szurkos felét a tűzbe, s mikor a medve felugrik a barom hátára, csak bele kell vágni az oldalába. Pillanat alatt cerszegní kezd a zsíros szőre, s addig meg sem áll, míg valahol vízbe nem feketik. A farkast a kutyákra bízza. Fogtak azok már akkorát is, mint egy csikó. Ha ráéhezik, kicsi friss húst sem nehéz szerezni, ha az ember magához sírja az őzet, s hurokkal megfogja. Ha már a kormány nem ad engedélyt, úgy segít magán, ahogy tud.

Egyszóval mindenképpen szép az élet, különösen, ha az embernek szeretője is van. Hogy hetekig nincs akivel szót váltson? Nincs affenét! Hát a kutya mire való? Ért az minden szót. Hallomásból tudom, hogy a régi üdőkben a mi falunkban volt a boldogult Incze Istvánnak egy kutyája. Mikor a háromszéki harcok folytak, Incze – aki akkor

jó erőben levő legény volt – egy újságból megmutatta a kutyájának Bem apó arcképit, és levelet írt hozzá, hogy: – „Kapitán úrnak jelöntöm alásan, énes bé szeretnék állani a forradalomba.” – A kutya elvitte a levelet és meg, is hozta a választ, amelyben Bem apó azt írta, hogy: – „Edös fíjam Istán! Minden dógodat hadd ei, s azonnal jere, mert itt reád nagy szükség van!” – Hogy elment-e, nem ment-e, azt én nem tudom, mert akkor még nem voltam a világon; de abban bizonyos vagyok, hogy az Alózi két kutyája ebből a fajtából való.

– Csak hévizálok mellettik – szokta mondani maga Alózi is.

Most is, mihelyt a csorda felér a hegygerince, egyetlen szavára engedik, hogy elszéledjenek az állatok a legelőn, de a szemük állandóan rajta van a jószágon.

Alózi pedig körülnéz és boldogan kinyújtózik.

A friss fű még fázik és reszket az áprilisi szélben. A fenyvesen zúgnak, és a setét zugokban még hó rejtőzik. Bizony még a madarak is borzasok, s a szakadékok, sziklák hideget lehelnek; de már az aljban a fekete rügy bomladozik, s az erdő köze sárgállik a barkától. Alig pá hét múlva tele lesz minden virággal, és a duzzadó fák édes nedvet csurgatnak a madarak hátára.

Még azonban jólesik esténként a tűz. Nagy lánggal, egyenesen ver fel, és körös-körül vörösre festi a fenyő szájakat, mintha hatalmas templomban nyugtalan csillag lobogna a szentségház előtt. Illatos és fűszeres minden. Érintetlenül és ártatlanul fekszik bölcsőjében a most született tavasz.

A legény még behányja tövissel a borókabokrokból vert karám ajtaját, és vacsorafőzéshez lát. A kicsi üstöt megmeríti a patakból, és a tűz fölé akasztja. Főzi a pásztorok eledelét, a puliszkát.

Az éjszaka zuhanásszerűleg borul rá a havasra, és a jószág fehér foltját betakarja, de az állatok tovább állanak a tűz fényében, míg egymás után megroggyan térdben a lábuk, és csendesen elhevernek a földön.

– Könnyű nektek, mert nincs szeretőtök! – irigyli őket a legény, és sóváran elnéz a végeláthatatlan erdők fölött a falu irányában, de

csillagnál egyebet nem látni. Az is múltó, kis pislogás az égen, egyetlen könnycepptől az is kialudnék.

Keserűen akasztja le a leánytól kapott szőrtarisznyát, és a tűz mellett lábai közé veszi.

– Nézzük, mit pakolál Józéfa!

Belenyúl és kezébe akad a szerelmes levél. Forgatja jobbra, balra. – Hát e mi?

A tűz világához búvik és hangosan szillabizálja:

„... Te töllem el-menél, de ha lácc virágot, elhagyott rózsád jusson az eszedbe; s esment, ha madarka feredik a harmatba, tudd meg, hogy én es bánatkönnyübe’ úszok ... „

– Híjj a teremtésit! – üvölt fel Alózi örömeiben, s bolondul bokázni kezd a tűz körül. A puliszkavíz felforr, s buzog ki az üstöcskéből, a két kutya meredt szemekkel ugatja, de a legény oda se ügyel. Mikor lecsendesedik, ismét a tűzvilágba mélyed.

– Lám, jól olvastam-e! ...

Az erdő újulása csodálatos volt. Egy éjszaka a rügyek világolni kezdtek, és remegve bújtak elő az új levelek. A nappali fényben káprázatok lebegtek a fák között. A sziklák hideg homloka is friss mohot vetett. A nyírfá levele nyugtalankodott a mélységekből feltörő élet áramától. A tinók mindennap új virág fölött bámultak, és csak félve mertek követni a legelő színes útjait. A füvek zöld és arany habja fénylett fekete szájukon, s térdig sárgák voltak a lábukra ragadt virágportól.

A legény boldogan játszott velük és kacagott, ha dübörgő táncba kezdtek, vagy túlhabzó erejükben csattogó szarvakkal megküzdöttek. A legvadabb a leány üszője volt, de azt is magához édesgette sós kenyérrrel, vakargatta a szarvak tövét, mindenképpen kedvezett neki, míg olyan lett, mint a kezes bárány. Az állat mintha megérezte volna a legény szívét, egyetlen szavára hozzá ment, és éjszakánként is figyelte a tüzeit. Gyönyörű nyugalommal hallgatta beszédét és hógve rázta a fejét, ha elúzte magától. A világon keresztül rontott volna ezért a legényért, aki édes, útkoserejű füvekkel megbabonázta. Nem lehet tudni, hogy az ember ereszkedett-e le az állathoz, vagy az állat emelkedett fel

az emberhez; de együtt járták az erdőt, egyformán szakadt róluk a víz, ha esett, egymásból bujtak, ha a viharban recsegve egy másra hullottak a kidőlt fák. Egyszerű, királyi lélek volt mind a kettő.

Embert csak akkor láttak, mikor átvonultak a hava sokon, és beereszkedtek az aljba a sónyalatóhoz. Ilyenkor eljött az öreg Csóré Dávid is és alig böföntett két szót a pásztornak, indult is az emberekkel a tinójához, de a legény kacagva elbődült.

– Hahahó! Vügyázz!

A csorda összezárkózott, s az állatok fenyegetően leszegték a fejüket.

Csóré Dávid nem akart tágitani.

– Szilaj me! Mernel! ... Én vagyok, bolond! ... Ne féj! ne! Jere no! Az üsző meg se mozdult, csak két öklömnnyi szeme lobogott.

– Oda ne menjen, kinek az élete kedves! – figyelmez tette a pásztor, mire az emberek nekiestek.

– Te gazember! Mit csináltál velük? Valamit adtál nekik, vagy farasszórrel megfüstölted!

A legény jókedvűen ült egy csutakon s odaszólt a Szilajnak.

– Szilaj me! Mernel!

A szép állat engedelmesen jött hozzá. A reggeli harmat még ragyogott megfeszült testén. Csóré Dávid büszkén kacagott.

– Akasztófán száradj meg! Nemcsak a leányomat, a tehenemet is elbolondítottad!

Hazamenet elégedetten tárgyalták, hogy „e má pásztor, a szentyit neki!”, és sokszor visszazétek, míg a fehér sereg a hegyoldalon felvonult a felhőkig érő fenyők közé, melyek fölött zöld fény csillogott. Végül eltűntek a sziklák mögött, amelyek ott állottak súlyosan, mint Isten trónjának zord lépcsőfokai.

Így éldégéltek csendesesen, éjjel a csillagok alatt, nappal virágalmon fekve. Ha jó hír jött a leányról, füttyült; ha nem jött hír, búsult a legény.

– Hej, Szilaj, ha megérhetném, hogy egyszer ő hozzon sót neked! – sóhajtott az állathoz támaszkodva.

Azt bizony várhatta. A következő nyilatáskor is hiába célozgatott

az apjának, hogyhát Józéfa él-e még, mivel tölti az idejét; – a vén tolvaj Csóré csak hunyorított egyet.

– Tám te es nyalakodni szeretnél. Azzal még várni kell, s akkor es vaj lesz valami belőle, vaj nem.

A legény felherkent.

– Miért?

Az ember nyugalmasan kiköpött a kurta pipa mellől.

– Azt azért édes ecsém, met ahhoz elébb meg kéne hogy gyógyuljon a leán, s hogy meggyógyuljon ahhoz doktor kéne, s a doktornak esment pénz kéne ... Appedig nincs!

A legény elsápadt.

– A Krisztus kiedet! ... Mi baj van no? Erőst beteg? Csóré Dávid olyan igenis-nemis mozdulattal felelt:

– Úgy néz ki, mintha Jézussal készülne menyegzőre.

A fiú döbbenet hallgatott. Csóré Dávid izgalom nélkül magyarázott.

– Ahhoz, hogy a szentmártoni doktor feljöjjön, legalább kétszáz lej kéne, s a patika es drága. Indeunde ötszáz lejből kifutná, de annyi pénz az egész faluban nincs ... No, az Énistenem áldjon meg, s ügyelgess a tinókra ... Ha valami lesz, hát hírt adunk ...

Végleg elment a legény kedve. A szép virágos erdő is elszomrodott, s a fű is mintha meggyengült volna. Tőle ezentúl sühetett az áldott nap, csirikolhattak a madarak. Inkább azt szerette, ha a fergeget sötét haja végigseperzte az erdőt. Tehetetlenségében olyan súlyosakat káromkodott, hogy a két kutya behúzott farokkal sompolygott el mellőle.

A leány kedvenc tehenét azonban még jobban szerette. Annak panaszkodott, és az állat csendesesen kérődzve órákig elhallgatta. Esténként, ha hazatértek a szállásra, százszor elővette az együgyű levelet, de nem merte olvasni. A szíve fájt akkor is, ha a sejm ostorra nézett. Azt óvra féltékenyen, mert még a jó üdőkben úgy tervezte volt, hogyha Isten a csordával hazasegíti, az elsőt a leány ablaka alatt rittyenti vele.

Éjszakákat töprengett, hogyan tudná megszerezni az ötszáz lejt.

Ilyen kétségbeesésében vetődött fel az átkozott gondolat.

– Embert ölök érte!

FelvicSORított szája úgy maradt, ahogy összecsikorgatta a fog it. Míngyárt vissza is döbbsent.

– Oh, bódogságos Szűzmárjám, hova silyedtem!

A következő pillanatban megint tisztán látta az egész tervet. Tudta, hogy a túlsó hegyerincc mögött húzódik a Moldva felé vezető út. Azon elég gazdag ember jár. Csendes időben idehallszik az autók túlkölése.

– Egy gazdag bojár kiségitene! ... Oh, ne hallgass reám Felségesúr-isten! – rettent vissza újra.

Hirtelen keresztet is vetett, de a kísértés nem pihent. Előbb a he- teg leány képét hozta a képzelete elé, utóbb a halálát is látta. Már-már felugrott, de ismét azt gondolta, hogy fegyver nélkül hiába is menne keresztútállani ... Viszont ott van a fejsze, s az autót nem volna nehéz megállítani.

– Távoztasd el tőlem a gonoszt Jómennyeyiatyám! – fohászko- dott görcsösen.

Szerencsére a jószág nyugtalankodni kezdett, s a két kutya is elsu- hant.

– Semmi baj – győződött meg, de minél közelebb ment, annál nagyobb lett az állatok nyugtalansága. Fújtak, a földet kapálták, dühös- ködtek. Az ebek se engedeimes kedtek.

– A gyilkost látják bennem! – iszonyodott el.

Már az jutott eszébe, hogy a selyemostorral felkötü magát az első ágra, de az ördög erre megengedte a hurkot.

– Hátha nem es kéne embert ölni, s úgyes meg lehetne szerezni azt a pénzt! ...

Mire pítymallott, készen volt a terve és elszántan fogott hozzá, hogy végrehajtsa.

– Az Istenes meg lesz elégedve s énes – nyugtatta meg a lelkiis- meretét.

Meg se várta, hogy kivilágosodjék, álmából verte fel a csordát az ázott kutyákkal együtt. Fogta a fejszét, és lihegve hajtotta át az út feletti hegyoldalra. Az éjszaka esett az eső, az erdő nedves volt, az úton sár, ami kedvezett.

– Fájinul csúszik ezen az autó.

A jószágot rábízta a kutyákra, s a patakmedren átgázolva megkerül- te az erdő nyakát. Az út hajlásánál megállott. Dobogó szívvel figyelt. Az erdő csendjét nem zavarta semmi. Ember nem járt a környéken.

Most kiválasztott egy hatalmas szállfát és a tövére emelte a fejszét. Csak az első sújtás volt nehéz ... Percek múlva a fa recsegve zuhant keresztül az úton. Egyetlen pillantással megállapította, hogy teljesen elzárja a járást. Ismét beugrott a patakba, és visszatért a nyájhoz. A fejszét elrejtette, kiállott a hegyerincre és várt.

Nehéz órák teltek el, míg Szereda felől megjelent az első autó. A gép freccsentve vágta a sarat, és a fatorlasz előtt megállott. A benne ülök revolvert rántottak, ijedten kémlelték az erdőt, de semmi nem mozdult. A vezető borsapkás úr óvatosan kiszállott, s azt mondta a többinek:

– Nui nimic.

Felháborodva tanácskoztak a ledölt fa körül, de belátták, hogy fej- sze nélkül nem mennek semmire. Most meglátták a pásztort. Túlköl- tek, kiáltoztak, integettek neki.

– Hai, bade, hai!

A legény csendesesen megindult az autó felé. Illedelmesen köszönt is.

– Jó reggelt adjon az Isten! Tán valami baj van?

– Van neked egy fejsze? – törte egyikük a magyar szót. A legény körüljárta a fát és csóválta a fejét.

– No ezt csúful idedőjtötte a szél.

– Van neked fejsze? – türelmetlenkedett a autós.

– Akkéne biza! Fészi – bólintott ravaszul Alózi.

– Kapsz immediat száz lej, ha hozol fejsze – sürgette a másik.

A legény csak a fejét tekergette.